Libanon

Hlavní město: Bejrút
Rozloha: 10 452 km²
Měna: LBP (libra)
Světadíl: Asie

Úvod

Libanon je fascinující země na Blízkém východě, která i přes svou malou rozlohu nabízí neuvěřitelnou kulturní a historickou rozmanitost, odkaz starověkých Féničanů a pověstnou pohostinnost. Často je nazýván křižovatkou kultur, kde se setkává Východ se Západem, a jeho krajina střídá pulzující města s vysokými horami a slunným pobřežím. Níže najdete kompletní profil státu vhodný pro středoškoláky, maturanty nebo všechny, které zajímá zeměpis.

Poloha a reliéf

Nachází se v západní části Asie, na území Blízkého východu. Na severu a východě sdílí hranici se Sýrií a na jihu s Izraelem. Jeho západní hranici tvoří v celé délce pobřeží Středozemního moře, které mu zajišťuje strategický přístup k námořnímu obchodu. Stát leží v časovém pásmu UTC+2.

Povrch je převážně hornatý, tvořený dvěma téměř rovnoběžnými horskými pásmy, pohořím Libanon a Antilibanon, která jsou oddělena úrodným údolím Biká. Nejvyšším bodem je hora Kurnat as-Saudá s výškou 3 088 metrů nad mořem. Geologicky je území zajímavé tím, že je tvořeno převážně vápenci, které umožnily vznik mnoha jeskynních systémů, a údolí Biká je součástí velkého tektonického zlomu.

Vodstvo a podnebí

Mezi nejvýznamnější vodní toky patří řeka Lítání, která jako jediná pramení i ústí na území státu do Středozemního moře, a řeka Ási (Orontes), jež teče na sever do Sýrie. Největší vodní plochou je uměle vytvořená přehradní nádrž Karáún na řece Lítání. Pobřeží Středozemního moře je poměrně málo členité.

Země leží v subtropickém podnebném pásu s typickým středomořským klimatem, pro které jsou charakteristická horká a suchá léta a mírné, deštivé zimy, zejména na pobřeží. Ve vyšších horských polohách je podnebí chladnější a v zimě zde pravidelně sněží. Původní vegetaci tvořily slavné cedrové lesy, jejichž zbytky jsou dnes chráněny, a na pobřeží převažuje stálezelená vegetace typu macchie.

Obyvatelstvo a demografie

Počet obyvatel se odhaduje na 5,3 milionu, avšak v zemi pobývá i více než milion syrských a palestinských uprchlíků, což zvyšuje hustotu zalidnění na více než 500 obyvatel na km², jednu z nejvyšších na světě. Úředním jazykem je arabština, ale velmi rozšířená a ve vzdělávání i v médiích běžně používaná je také francouzština. Společnost je etnicky tvořená z 95 % Araby, avšak nábožensky je extrémně rozmanitá a politicky rozdělená mezi muslimy (především šíity a sunnity) a křesťany různých denominací (nejvíce maronité), přičemž v zemi žije i významná komunita Drúzů. Míra urbanizace je velmi vysoká, ve městech žije téměř 90 % populace.

Průměrná délka života při narození dosahuje přibližně 79 let a gramotnost obyvatelstva přesahuje 95 %, což jsou v regionálním srovnání vysoké hodnoty. Země si i přes složitou ekonomickou situaci a emigraci části obyvatelstva stále udržuje mírný přirozený přírůstek.

Státní zřízení

Politický systém je unikátní parlamentní republikou založenou na konfesionalismu, což znamená zákonem dané sdílení moci mezi hlavními náboženskými skupinami, kdy prezidentem musí být maronitský křesťan, premiérem sunnitský muslim a předsedou parlamentu šíitský muslim. Státní zřízení je republika s parlamentním systémem vlády a administrativně se člení na devět guvernorátů. Je členem významných mezinárodních organizací, jako jsou Organizace spojených

národů, Liga arabských států a Organizace islámské spolupráce. Anglický název státu je Lebanon, slovenský název je Libanon.

Ekonomika a průmysl

Ekonomika, historicky zaměřená na služby, zejména bankovnictví a cestovní ruch, prochází hlubokou a vleklou krizí. Hrubý domácí produkt na obyvatele se dramaticky propadl a pohybuje se kolem 3 000 amerických dolarů. Míra nezaměstnanosti je extrémně vysoká a odhaduje se na více než 30 %. Hlavními sektory hospodářství jsou služby, které stále tvoří největší část HDP, následované průmyslem a zemědělstvím. Oficiální měnou je libanonská libra (LBP), která v posledních letech zažila masivní hyperinflaci a ztrátu hodnoty.

Zemědělská produkce se soustředí především v úrodném údolí Biká a zahrnuje pěstování citrusových plodů, vinné révy, jablek, oliv, tabáku a zeleniny. Těžba nerostných surovin je velmi omezená a zaměřuje se hlavně na stavební materiály jako vápenec, písek a štěrk. Mezi hlavní průmyslová odvětví patří potravinářství, výroba cementu, textilu, nábytku a tradiční zpracování klenotů a drahých kovů.

Energetický mix je velmi jednostranný a problematický, jelikož výroba elektřiny je téměř výhradně závislá na stárnoucích tepelných elektrárnách, které spalují dovážená a drahá fosilní paliva, zejména topný olej a naftu. To vede k chronickému nedostatku elektrické energie v celé zemi a častým, plánovaným výpadkům dodávek.

Hlavními obchodními partnery jsou pro import země jako Turecko, Řecko, Čína, Itálie a Spojené státy, zatímco export směřuje především do Spojených arabských emirátů, Sýrie, Saúdské Arábie, Švýcarska a Kataru. Mezi klíčové exportní komodity patří šperky, zlato a drahé kovy, základní kovy, chemikálie, potraviny a nápoje. Země je naopak silně závislá na dovozu, zejména minerálních paliv, strojů a zařízení, dopravních prostředků, léků a velké části potravin.

Historie

Klíčové historické milníky začínají ve starověku s Féničany, námořníky a obchodníky, kteří dali světu hláskovou abecedu a založili mocné městské státy jako Byblos a Týr. Po nich přišla nadvláda Římanů, kteří zanechali monumentální památky, například chrámový komplex v

Baalbeku. Po staletích pod Osmanskou říší se země po první světové válce stala francouzským mandátem, který definoval její moderní hranice a zavedl unikátní politický systém založený na náboženském klíči. Nezávislost získala v roce 1943 a v polovině 20. století zažila zlatou éru jako „Švýcarsko Blízkého východu“, centrum financí, kultury a turismu. Toto období však ukončila ničivá občanská válka (1975–1990), která zemi hluboce poznamenala a vedla k dlouhodobé syrské vojenské přítomnosti, jež skončila až po tzv. Cedrové revoluci v roce 2005.

Státní symboly

Státní vlajka se skládá ze dvou červených vodorovných pruhů a jednoho bílého uprostřed, v němž je vyobrazen zelený cedr. Červené pruhy symbolizují krev prolitou za svobodu, bílá barva představuje sníh na horách a mír, zatímco cedr (Cedrus libani) je prastarým symbolem síly, věčnosti a svatosti. Právě cedr je nejvýznamnějším národním symbolem, hluboce zakořeněným v historii i kultuře.

Kultura a vzdělání

Kultura je bohatou směsicí arabských, středomořských a západních vlivů. V literatuře dosáhl světové proslulosti básník a filozof Chalíl Džibrán, jehož dílo „Prorok“ bylo přeloženo do desítek jazyků. Hudební ikonou celého arabského světa je zpěvačka Fairuz, jejíž hlas je považován za symbol národní jednoty a kulturního dědictví. Bejrút je i přes současné problémy stále považován za dynamické centrum moderního umění, designu a módy v regionu.

Vzdělávací systém byl historicky považován za jeden z nejkvalitnějších na Blízkém východě, s vysokou mírou gramotnosti a prestižními institucemi jako Americká univerzita v Bejrútu. Současná ekonomická krize však sektor tvrdě zasáhla, způsobila odliv kvalifikovaných pedagogů a omezila přístup ke kvalitnímu vzdělání. Věda a výzkum trpí chronickým nedostatkem financování a jsou závislé především na soukromých univerzitách a mezinárodní spolupráci, přičemž mnoho talentovaných vědců odchází za lepšími podmínkami do zahraničí.

Gastronomie

Národní kuchyně patří mezi nejvyhlášenější na světě a je typická důrazem na čerstvé suroviny,

bylinky, zeleninu a olivový olej. Základem stolování je často „mezze“, což je bohatý výběr malých pokrmů, které se sdílejí. Mezi nejznámější národní jídla patří salát tabbouleh, připravený z najemno nasekané petrželky, rajčat, máty, cibule a bulguru, ochucený citrónovou šťávou a olivovým olejem. Typickým nápojem je Arak, anýzová pálenka.

Vztahy s ČR

Vztahy s Českou republikou jsou přátelské a bezproblémové, avšak nepatří mezi klíčové priority ani jedné ze zemí. Spolupráce se odehrává především na diplomatické úrovni a v rámci mezinárodních organizací. Obchodní výměna je poměrně malá. Česká republika se podílí na humanitární pomoci, například při řešení následků syrské uprchlické krize nebo po výbuchu v bejrútském přístavu. Turismus je spíše individuální a cílí na cestovatele se zájmem o historii a kulturu.

Turismus a dopravní infrastruktura

Turistická atraktivita spočívá v unikátní kombinaci bohaté historie, přírodních krás a středomořského životního stylu na malém území. Kulturní turistika láká na světově proslulé památky UNESCO, jako jsou monumentální římské chrámy v Baalbeku, jedno z nejstarších měst světa Byblos nebo starověké fénické přístavy Týr a Sidon. Přírodní turistika nabízí návštěvu jeskynního komplexu Jeita Grotto, posvátného údolí Kadíša s kláštery vytesanými do skal nebo slavných cedrových lesů. Díky geografii je možné v jeden den lyžovat v horách a odpoledne se koupat ve Středozemním moři.

Dopravní infrastruktura je soustředěna na silniční síť, která je sice hustá, ale její kvalita je často nízká a trpí nedostatečnou údržbou. Páteřní komunikací je pobřežní dálnice spojující severní město Tripolis přes hlavní město Bejrút s jihem. Železniční doprava byla zničena během občanské války v letech 1975–1990 a dosud nebyla obnovena. Klíčovými dopravními uzly jsou mezinárodní letiště Rafíka Haríriho v Bejrútu a hlavní námořní přístavy v Bejrútu a Tripolisu.

⚠ Problémy a výzvy

Země čelí jedné z nejhorších ekonomických krizí moderní historie, charakterizované

hyperinflací, kolapsem bankovního sektoru, extrémní chudobou a masivním odlivem mozků. Tato krize je umocněna hlubokou politickou paralýzou, která pramení z rigidního sektářského systému rozdělení moci, všudypřítomné korupce a neschopnosti vládnoucích elit provést nezbytné reformy, což tragicky ilustroval například výbuch v bejrútském přístavu v roce 2020.